

Βασανιστήρια

Κυρίες και κύριοι, η απότομη άνοδος της θερμοκρασίας είναι βέβαιο ότι, ανεξάρτητα από την απήχηση της τοποθέτησης που θα ακολουθήσει, θα σας κάνει να φύγετε με μία προσλαμβάνουσα παράσταση βασανιστηρίων, έτσι ώστε σίγουρα κάτι θα μείνει από τη σημερινή μέρα.

Εκείνο λοιπόν το οποίο μου μένει να προσπαθήσω είναι να μην επαυξήσω τη βάσανο με την οποία ήδη έχετε έρθει, στις συνθήκες αυτές εδώ πέρα, όντας σύντομος στην τοποθέτησή μου και προσπαθώντας να είμαι περιεκτικός, σε μια τοποθέτηση η οποία θα παρουσιάσει το νομοθετικό πλαίσιο σε διεθνές και εθνικό επίπεδο γύρω από τα βασανιστήρια και της οποίας ο προβληματισμός περιστρέφεται στην παντοτινή αντίφαση ανάμεσα στην ευημερία των διατάξεων και το πάθος εκείνων τους οποίους υποτίθεται ότι οι διατάξεις αυτές έχουν θεσπιστεί για να προστατεύουν.

Όπως ξέρετε, η εκδήλωση που διοργανώνεται σήμερα από το Δικηγορικό Σύλλογο έχει ως αφορμή τη δημοσίευση, πριν από ένα μήνα περίπου, της ετήσιας έκθεσης της Διεθνούς Αμνηστίας σχετικά με την κατάσταση των ανθρώπινων δικαιωμάτων στον κόσμο. Ανάμεσα σε αυτά, βεβαίως, ένα σημαντικό μέρος των εκθέσεων αυτών, που κάθε χρόνο η Διεθνής Αμνηστία και άλλες οργανώσεις σχετικές με τα ανθρώπινα δικαιώματα συντάσσουν, αφορά το θέμα των βασανιστηρίων.

Των βασανιστηρίων, εναντίον των οποίων, όπως είπα, σειρά εφημερουσών διατάξεων σε πλείστα νομοθετήματα διεθνούς και εθνικού δικαίου απαγορεύουν, πλην όμως δεν παύουν να διαπιστώνονται και μάλιστα με αύξουσα ταχύτητα και με αύξοντα ρυθμό, και όχι μόνο στις χώρες οι οποίες διακρίνονται από ένα υποτιθέμενο χαμηλό δείκτη νομικού πολιτισμού αλλά όσο περνούν τα χρόνια όλο και περισσότερο στις χώρες εκείνες οι οποίες στη διεθνή σκηνή εμφανίζονται ως προστάτες των ανθρώπινων δικαιωμάτων και διοργανώνουν πολέμους και άλλες εκστρατείες για την καθιέρωση του νομικού πολιτισμού εναντίον των απολίτιστων.

Πράγματι, τόσο η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όσο και η Διακήρυξη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στη Γενική Συνέλευση της 9.12.1935, το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Ένωσης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το άρθρο 4 της Συνθήκης της Γενεύης για την προστασία των αιχμαλώτων πολέμου, η Διεθνής Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας του 1984, την οποία η Ελλάδα κύρωσε και κατέστησε εσωτερικό της δικαίο με το νόμο 1782/1988, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας του 1987, την οποία ομοίως η Ελλάδα κύρωσε με το νόμο 1949/1991 είναι **οι βασικές πηγές του διεθνούς δικαίου κατά των βασανιστηρίων.**

Με διατυπώσεις ταυτόσημες θα αναφερθώ παρακάτω επί τη ευκαιρία της ανάπτυξης του ελληνικού δικαίου για τα βασανιστήρια, αφού πω ότι στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την πρόληψη των βασανιστηρίων έχει συγκροτηθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης και τιμωρίας, και το λέω αυτό για να σημειώσω ότι τουλάχιστον σύμφωνα με ορισμένες διατάξεις η Επιτροπή αυτή έχει το δικαίωμα να εισέρχεται στα αστυνομικά τμήματα, στους χώρους κράτησης, στις φυλακές και σε όλους τους χώρους άσκησης εξουσίας, μεταφοράς και κράτησης υποδικών και καταδικών και να ελέγχει το κατά πόσο τηρούνται ή όχι τα ανθρώπινα δικαιώματά τους και κατά πόσο υποβάλλονται σε εξευτελιστικές ή

ταπεινωτικές μεταχειρίσεις, όπως επίσης και η Επιτροπή του Ο.Η.Ε. κατά των βασανιστηρίων.

Στην Ελλάδα, έχουμε μια πλούσια συνταγματική ιστορία εναντίον των βασανιστηρίων, η οποία ξεκινάει από την Α' Εθνική Συνέλευση της Επιδαύρου το 1822 και φτάνει μέχρι το άρθρο 7 του ισχύοντος συντάγματος, το οποίο απαγορεύει τα βασανιστήρια. Αντίστροφη ήταν όμως η εξέλιξη της νομοθετικής αντιμετώπισης των βασανιστηρίων ως αυτοτελούς αδικήματος στην Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι, αφ' ενός όλα τα συντάγματα παρέπεμπαν σε κάποιο νόμο ο οποίος θα όριζε τις ειδικότερες, εν πάση περιπτώσει, λεπτομέρειες της τυποποίησης και τιμωρίας των εγκλημάτων αυτών. Παρά το γεγονός ότι - είναι λίγο αστείο αλλά χρειάζεται με τη ζέση - υπήρξαν τρεις τουλάχιστο νόμοι που απαγόρευαν τους βασανισμούς για τα ζώα, του 1917, του 1919 και του 1932, και παρά το γεγονός - τώρα το πράγμα γίνεται σοβαρό - της τραγικής βιωματικής εμπειρίας από την περίοδο της δικτατορίας και την πάροδο πολλών δικτατοριών στην Ελλάδα, για τα βασανιστήρια μόλις το 1984 με το νόμο 1500, επί υπουργίας, ως Υπουργού Δικαιοσύνης τότε, του Γεωργίου - Αλέξανδρου Μαγκάκη, προστέθηκε στον Ποινικό Κώδικα η σειρά των άρθρων 137Α ως 137Ε, οι οποίες κατέστησαν τα βασανιστήρια αυτοτελές έγκλημα.

Να δούμε λοιπόν τα βασικά στοιχεία του εγκλήματος των βασανιστηρίων : πρώτα απ' όλα είναι ένα ιδιαίτερο αδίκημα του οποίου η άσκηση δεν μπορεί παρά να γίνεται από φορέα εξουσίας. Συγκεκριμένα, υποκείμενο διάπραξης του αδικήματος αυτού είναι υπάλληλος ή στρατιωτικός, στα καθήκοντα του οποίου ανάγεται η δίωξη ή ανάκριση ή εξέταση αξιόποινων πράξεων ή πειθαρχικών παραπτώματων ή η εκτέλεση ποινών ή η φύλαξη ή η επιμέλεια κρατουμένων. Σας διαβάζω το άρθρο 137 το οποίο περιέχει τον ορισμό της πράξης των βασανιστηρίων.

Είναι κακούργημα στη βασική του μορφή x τιμωρείται με κάθειρξη. Εφ' όσον βεβαίως, η υποβολή των βασανιστηρίων γίνεται κατά την εκτέλεση των καθηκόντων αυτών σε πρόσωπο που βρίσκεται στην εξουσία του υπαλλήλου ή στρατιωτικού που ανέφερα παραπάνω, με σκοπό να αποσπάσει από αυτό ή από τρίτο πρόσωπο ομολογία, κατάθεση, πληροφορία ή δήλωση, ιδίως αποκήρυξης ή αποδοχής πολιτικής ή άλλης ιδεολογίας, να τιμωρήσει ή να εκφοβίσει αυτό ή τρίτα πρόσωπα.□□

Ως προς το αντικειμενικό στοιχείο της έννοιας των βασανιστηρίων, βασανιστήριο συνιστά κάθε μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης επικίνδυνης για την υγεία ή ψυχικού πόνου ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, καθώς επίσης και κάθε παράνομη χρησιμοποίηση χημικών, ναρκωτικών ή άλλων φυσικών ή τεχνητών μέσων, με σκοπό να κάμψουν τη βούληση του θύματος.

Θα πρέπει ακόμη να προστεθεί στον ορισμό μιας προνομιάς μορφής βασανιστηρίων, η οποία τιμωρείται με φυλάκιση, η αποδεικτική χρήση ορισμένων στοιχείων όπως η χρησιμοποίηση του ανιχνευτή αλήθειας, επειδή με αυτό ο άνθρωπος υποβιβάζεται σε αποδεικτικό μέσο και μάλιστα, εναντίον του εαυτού του, παραβιάζοντας το δικαίωμα αυτοενοχοποίησης, η παρατεταμένη απομόνωση (η οποία θεωρείται και αυτή βασανιστήριο) και η σοβαρή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας. Για να κλείσω το άρθρο αυτό θα διαβάσω και μια εξαίρεση στην οποία θα αναφερθώ παρακάτω, η οποία λέει ότι δεν υπάγονται στην έννοια του άρθρου αυτού πράξεις ή συνέπειες σιωπηρής προς τη νόμιμη εκτέλεση ποινής ή άλλου νόμιμου περιορισμού της ελευθερίας, ή προς άλλον μέτρα δικονομικού καταναγκασμού.

Περαιτέρω, προβλέπονται ορισμένες διακεκριμένες περιπτώσεις ιδιαίτερων τρόπων βασανισμού,

όπως είναι η φάλαγγα ή έχουν ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη ή το θάνατο ή αν ο δράστης τελεί κατά συνήθεια τις πράξεις αυτές και κρίνεται ιδιαίτερα επικίνδυνος κ.λ.π. και έχει ακόμα σημασία να πούμε ότι στην περίπτωση του αδικήματος των βασανιστηρίων κάμπτεται η κατάσταση ανάγκης καθώς και η προσταγή προϊσταμένου, ως λόγοι που αίρουν τον άδικο χαρακτήρα της πράξης, επιμηκύνεται η προθεσμία παραγραφής όταν τα βασανιστήρια τελούνται υπό καθεστώς σφετερισμού της λαϊκής κυριαρχίας × τότε η παραγραφή αρχίζει όταν αποκατασταθεί η νόμιμη εξουσία, και ακόμη διευρύνεται ο έναντι του παθόντος αστικός υπεύθυνος, με κάμψη και εδώ των διατάξεων του άρθρου 38 του Υπαλληλικού Κώδικα και των άρθρων 105 και 106 του ΕισΝΑΚ που περιορίζουν την ιδιότητα του αστικού υπευθύνου στον υπάλληλο, εδώ, κατ' εξαίρεση, υπάρχει εις ολόκληρο απαίτηση του παθόντος και από το δράστη και από το Δημόσιο.

Αυτά προβλέπουν τα άρθρα 137Α ως 137Ε. Θα πρέπει να προσθέσω και μια έμμεση κύρωση των βασανιστηρίων, το γεγονός ότι κατά τη διάταξη του άρθρου 177 παρ. 2 του ΚΠΔ, η οποία έχει προστεθεί με το νόμο 2408/1996, χωρίς να αναφέρονται ρητά τα βασανιστήρια, δεν επιτρέπεται να λαμβάνονται υπ' όψιν ως αποδεικτικά στοιχεία, στοιχεία τέτοια τα οποία αποκτήθηκαν με αξιόποινες πράξεις. Κατά συνέπεια, μεταξύ αυτών και δηλώσεις, ομολογίες οι οποίες έχουν αποκτηθεί με βασανιστήρια. Και εδώ βεβαίως, στο άρθρο 177 παρ. 2 υπάρχει η εξαίρεση των περιπτώσεων των αποδεικτικών στοιχείων που αφορούν κακουργήματα, για τις οποίες κρίνεται ad hoc αν θα ληφθούν υπ' όψιν ή όχι.

Σχετικά με το παράδοξο της καθυστερημένης θέσπισης των βασανιστηρίων ως αυτοτελούς αδικήματος στην Ελλάδα, εν όψει και του γεγονότος ότι στις τέσσερις δίκες - είναι γνωστές στην Ιστορία ως δίκες κατά των βασανιστών της δικτατορίας - οι βασανιστές του ΕΑΤ - ΕΣΑ, οι βασανιστές των αγωνιστών του Πολυτεχνείου, οι βασανιστές του πλοίου ΕΛΛΗ και οι βασανιστές της Ασφάλειας Αθηνών δικάστηκαν με τις κοινές διατάξεις της κατάχρησης εξουσίας, των σωματικών βλαβών (απλών, επικίνδυνων ή βαριών, κατά περίπτωση, και των σχετικών συναυτουργικών μορφών) και βεβαίως υπήρχαν στα πρακτικά των δικών εκείνων - όποιος ανατρέξει - πολλές ενστάσεις ακυρότητας του κατηγορητηρίου, ορμώμενες από το αν είχαν οι κατηγορούμενοι την ιδιότητα του ανακριτικού υπαλλήλου, η οποία τους καθιστούσε υποκείμενα διάπραξης των αδικημάτων αυτών.

□ Παρά τη θέσπιση του άρθρου 137Α - Επως είναι δυνατόν να γίνονται βασανιστήρια και πως είναι δυνατό να νομιμοποιούνται καθημερινά ορισμένες πρακτικές σαν αυτές που θα αναφέρω παρακάτω, ευνοώντας φυσικά ένα καθεστώς ατιμωρησίας.

Είναι η πραγματικότητα σήμερα, στην Ελλάδα και στον κόσμο, πραγματικότητα σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και αποτροπής της εξευτελιστικής, απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης Τι μας λένε οι εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας □ Τι μας λέει η εμπειρία και η πληροφόρηση απ' όλο τον κόσμο

Στην Ελλάδα δεν έχουν πάψει να γίνονται όλα αυτά τα χρόνια συχνές αναφορές βασανιστικών ανακριτικών μεθόδων και πρακτικών. Ανακριτικές μέθοδοι και πρακτικές, όπως είναι η σωματική και ψυχολογική εξάντληση, η στέρηση του ύπνου, η απαγόρευση επικοινωνίας με το περιβάλλον και η παρεμπόδιση ή δυσχέραση άσκησης υπερασπιστικών δικαιωμάτων κρατουμένων, κατά κανόνα μετά την σύλληψή τους με σκοπό και μέχρι να αποσπαστεί η ομολογία ίδιας ενοχής,

κακοποιήσεις κρατουμένων κατά τη σύλληψη, μεταγωγή - μεταφορά στον τόπο κράτησής τους ή και στον τόπο κράτησής τους, ιδιαίτερη ρατσιστική βία απέναντι σε αλλοδαπούς, αθιγγανούς και ανθρώπους μειωμένης κοινωνικής συμπαράστασης, πληθώρα καταγγελιών αστυνομικών αυθαιρεσιών στο Συνήγορο του Πολίτη, τη Διεθνή Αμνηστία και σε άλλους φορείς για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά δυστυχώς ακόμη μεγαλύτερη πληθώρα αποσιώπησης καταγγελιών λόγω του εκφοβισμού, λόγω αδυναμίας έγκαιρης ενάσκησης των δικαιωμάτων, λόγω στέρησης επικοινωνίας και στέρησης έγκαιρης επικοινωνίας με γιατρούς και δικηγόρους, αδιαφορία εισαγγελικών και ανακριτικών αρχών στην αυτεπάγγελτη υποχρέωση εφαρμογής των άρθρων 37 και 38 του ΚΠΔ, τα οποία επιτάσσουν ρητά τη σύνταξη μηνυτήριας αναφοράς και την άσκηση ποινικής δίωξης όταν διαπιστώνεται ένδειξη τέλεσης αυτεπαγγέλτως διωκόμενου ποινικού αδικήματος - και τέτοια είναι τα βασανιστήρια ή η κακοποίηση κρατουμένων και συλληφθέντων, η οποία παραγγέλλεται και με την επίδειξη σημείων βιαιοπραγιών από κατηγορούμενους κατά την προσαγωγή τους, αλλά οι αρμόδιοι προσποιούνται ότι δεν το ακούνε, ή, στην καλύτερη περίπτωση, τους συνιστούν να κάνουν μια μήνυση, αρνούμενοι ακόμη και να τους παραπέμψουν σε ιατροδικαστή - σπανιότατη εφαρμογή και νομολογιακή εμπειρία από το άρθρο 177 παρ. 2 ΚΠΔ όσον αφορά βασανιστήρια και κακομεταχείριση συνεπεία των οποίων αποσπάστηκαν ομολογίες και δηλώσεις, συστηματική απόρριψη αιτήσεων πολιτικού ασύλου - και θα πω γιατί συνδέεται με τα βασανιστήρια - παρότι το 2004, σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεθνούς Αρμοστίας του ΟΗΕ, η Ελλάδα δέχτηκε 3450 αιτήσεις χορήγησης πολιτικού ασύλου, ενέκρινε μόλις 11, ποσοστό 0,3% περίπου, οι πλείστες των αιτήσεων αυτών προερχόμενες από Κούρδους, Τούρκους, Αφγανούς, Παλαιστίνιους, Ιρακινούς, ανθρώπους δηλαδή των οποίων η απόρριψη των αιτήσεων θα ήταν πιθανό να τους οδηγήσει σε επαναπροώθηση σε χώρες στις οποίες θα κινδύνευαν να υποστούν βασανιστήρια, πράγμα το οποίο όλες οι διεθνείς συμβάσεις που προανέφερα απαγορεύουν και ρητά επιτάσσουν την απαγόρευση έκδοσης σε χώρα στην οποία ο εκζητούμενος κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια. Και ακόμα συνθήκες κράτησης - στις υποθέσεις της 17N και του ΕΛΑ - οι οποίες έχουν καταγγελθεί και επισημανθεί από τη Διεθνή Αμνηστία, συνδέονται με καθεστώς παρατεταμένης απομόνωσης, η οποία προαναφέρθηκε ότι συνιστά μια ίδια μορφή βασανισμού, με κορυφαία βέβαια περίπτωση πολλών μορφών τέλεσης την περίπτωση του Σάββα Ξηρού, ενός ανθρώπου του οποίου τα δικαιώματα τόσο ως ασθενούς όσο και ως κρατουμένου παραβιάστηκαν ποικιλόμορφα, ενός ανθρώπου ο οποίος τέθηκε κάτω από πολλαπλή ιατρική, ψυχιατρική, ψυχολογική, φαρμακολογική και ποιος ξέρει τι άλλου είδους επέμβαση και υποβιβάστηκε σε πράγμα, προκειμένου να αποσπαστούν από αυτόν κάποιες δηλώσεις.

Πριν κοιτάξουμε την εικόνα στον κόσμο, τα μηνύματα δεν είναι καθόλου αισιόδοξα. Έγινε ήδη αναφορά για τη φυλακή του Γκουαντανάμο και του Αμπού Γκράιμπ, φυλακές οι οποίες άνοιξαν κατά την περίοδο της σταυροφορίας εναντίον της τρομοκρατίας από τις Ηνωμένες Πολιτείες για να φιλοξενήσουν τους «μαχητές του εχθρού». Οι μαχητές του εχθρού, εκτός από τη φαιδρότητα της άποψης, είναι μια διατύπωση την οποία χρησιμοποιεί εντέχνως η Αμερικανική Κυβέρνηση, προκειμένου να αντικαταστήσει την έννοια του «αιχμαλώτου πολέμου», η οποία καθιστά τους ομήρους του Γκουαντανάμο δικαιούχους της όποιας προστασίας τυγχάνουν οι αιχμάλωτοι πολέμου, να τους εξαιρέσει από αυτή την κατηγορία, να τους καταστήσει μια άλλη, ιδιώνυμη κατηγορία κρατουμένων ανθρώπων για να μην έχουν δικαιώματα.

Στο βίντεο και στο Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών που έγινε το 2004 οι δικηγόροι της Αμερικανικής Κυβέρνησης προσπάθησαν να εξαιρέσουν τους κατηγορούμενους του Γκουαντανάμο ακόμα και από την προσφυγή στη διαδικασία που προβλέπει η νομοθεσία των

ΗΠΑ, με το επιχείρημα ότι δεν κρατούνται στο έδαφος των ΗΠΑ - η βάση αυτή, για όσους δεν γνωρίζουν, βρίσκεται στην Κούβα, είναι μισθωμένη από το 1903, πριν βεβαίως η Κούβα να έχει το καθεστώς που έχει τώρα, στις ΗΠΑ, ο Φιντέλ Κάστρο δεν εξαργύρωσε ποτέ καμία επιταγή μισθωμάτων από τις ΗΠΑ αλλά προφανώς δεν μπορεί να κάνει και πολλά για να την πάρει πίσω. Μια φυλακή η οποία άνοιξε τον Ιανουάριο του 2002, η οποία σύμφωνα με στοιχεία πριν από ένα χρόνο - δυστυχώς δεν έχω στη διάθεσή μου νεότερα - φιλοξενούσε 660 κρατούμενους, εκ των οποίων μάλιστα 22 ήταν Ευρωπαίοι (κι αυτό βεβαίως έχει σημασία για το επίπεδο του σεβασμού του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού από τις αμερικανικές αρχές - θα έρθω και σ' αυτό, κάνοντας ένα μικρό σχόλιο εκτός προγράμματος για τη σύμβαση έκδοσης μεταξύ Ε.Ε. - ΗΠΑ), οι κρατούμενοι αυτοί ζουν σε ατομικά κλουβιά 2 επί 2,5 μέτρα, από τα οποία εξέρχονται δέκα λεπτά την ημέρα για να προαυλίζονται, φορώντας πορτοκαλί φόρμες, επικοινωνούν εγγράφως υπό καθεστώς λογοκρισίας με τους δικούς τους, όσοι επικοινωνούν γιατί αρκετοί απ' αυτούς βρίσκονται σε μυστική κράτηση, δεν ξέρει κανένας που βρίσκονται, δεν ξέρουν οι δικοί τους που βρίσκονται και βεβαίως δεν είναι σε θέση να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, βρίσκονται υπό ένα καθεστώς ιδιότυπης εξαφάνισης ή υπό ένα καθεστώς αρπαγής - αν θέλετε να μιλάμε με βάση το ελληνικό ποινικό δίκαιο - για το οποίο κανένας κακούργος δεν έχει να δώσει λόγο.

Βλέπετε, είναι εύκολο να λέμε τρομοκράτες εκείνους που γκρεμίζουν τους Δίδυμους Πύργους αλλά εκείνοι οι οποίοι σκοτώνουν αμάχους και φυλακίζουν ή εξαφανίζουν ανθρώπους θεωρούνται ότι διεξάγουν πόλεμο και διοικούν κυβερνήσεις. Ποια είναι αλήθεια η νομιμότητα του πολέμου στο Ιράκ, διεθνής νομιμότητα, έστω από πλευράς διεθνούς ποινικού δικαίου. Θα ξέρετε οι περισσότεροι ότι ο Δικηγορικός Σύλλογος έχει υποβάλει μήνυση εναντίον του Τζωρτζ Μπους και του Μπλερ για τον πόλεμο αυτό. Αλλά εν πάση περιπτώσει, ποια απόφαση του ΟΗΕ είναι εκείνη η οποία τον έχει νομιμοποιήσει. Και ακόμα περισσότερο, ποια δημοκρατική νομιμοποίηση υπάρχει στο εσωτερικό οποιασδήποτε εμπόλεμης χώρας του πολέμου αυτού. Το ίδιο και για το Αφγανιστάν. Ποια δικαστική απόδειξη, με τις εγγυήσεις του νομικού πολιτισμού, έχει αποδείξει ότι η Αλ Κάιντα ή οι Ταλιμπάν, όλοι αυτοί τους οποίους έχουν βαφτίσει τρομοκράτες, είναι αυτοί που ευθύνονται για τα λεγόμενα τρομοκρατικά χτυπήματα. Και τι είναι εκείνο που μπορεί να πείσει ότι φταίει η 11^η Σεπτεμβρίου όταν, εκτός από τα νομοθετήματα που ανέφερε ο εκλεκτός συνάδελφος κ. Φραγκάκης προηγουμένως, είναι γνωστό ότι ο βασικός πυρήνας που στοιχειοθετεί τον ανύπαρκτο, εδώ και τριάντα χρόνια ορισμό της τρομοκρατίας, παρά την ύπαρξη δεκάδων αντιτρομοκρατικών συμβάσεων, ο ορισμός της απόφασης - πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι γραμμένος από τον Ιούνιο του 2001, μήνες πριν από την 11^η Σεπτεμβρίου και τους Δίδυμους Πύργους και ονομάζει τρομοκράτες εκείνους οι οποίοι αγωνίζονται να αποσταθεροποιήσουν τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές δομές ενός κράτους ή ενός διεθνούς οργανισμού, εκείνους δηλαδή οι οποίοι αγωνίζονται για ένα διαφορετικό κοινωνικό σύστημα. Διότι αυτή είναι σήμερα η Νέα Τάξη Πραγμάτων, αυτή η οποία βαφτίζει τρομοκράτες όλους τους ιδεολογικούς αντιπάλους της, απ' όποια αφετηρία και αν προέρχονται και σε όποια κατεύθυνση κι αν στρέφονται. Και σε αυτόν τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας θυσιάζει και σχετικοποιεί ένα σωρό απόλυτα δικαιώματα, όπως είναι το δικαίωμα στην ανθρώπινη ζωή και το δικαίωμα στα βασανιστήρια.

Κάποιοι νέοι όροι έχουν κάνει την εμφάνισή τους : «αισθητηριακή χειραγώγηση». Γνωρίζετε τι πάει να πει αισθητηριακή χειραγώγηση για τους Αμερικανούς. Είναι αυτό που λένε οι διατάξεις για μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου. «Χειραγώγηση περιβάλλοντος». Έτσι ονομάζεται η απαγόρευση επικοινωνίας με τον κόσμο. «Στάσεις άγχους». Έτσι ονομάζουν τη

συμπεριφορά των κρατουμένων οι οποίοι διεκδικούν τα δικαιώματά τους και η οποία δικαιολογεί την κατασταλτική τους επέμβαση.

Παρακάμπτει τη Συνθήκη της Γενεύης για τους «αιχμαλώτους πολέμου», ενώ παράλληλα και με το Patriot Act και με το νέο νόμο της Μεγάλης Βρετανίας, στον οποίο γίνεται η ίδια αναφορά, η έννοια του «υπόπτου» καταλαμβάνει όλο και μεγαλύτερο μέγεθος στο ουσιαστικό και - κυρίως - δικονομικό ποινικό δίκαιο, με πρώτη άμεση συνέπεια την επ' αόριστον κράτηση χωρίς δίκη κάποιου, ο οποίος κατηγορείται ως ύποπτος τρομοκρατίας. Και αυτά όλα αιτιολογημένα με αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ και του Βρετανικού Δικαστηρίου των Λόρδων.

Για τις φυλακές του Αμπού Γκράμπ οι οποίες άνοιξαν στο Ιράκ, έχουν μιλήσει ήδη οι φωτογραφίες που όλοι λίγο ως πολύ έχετε δει στην τηλεόραση και δεν χρειάζεται να προσθέσω κάτι παραπάνω. Το ίδιο και για τις φυλακές Μπακάν στο Αφγανιστάν. Έχουν έρθει στη δημοσιότητα, όχι βέβαια στην πλήρη τους μορφή, εγχειρίδια της CIA με τίτλο «Ανάκριση επί Κατασκοπείας», με υποκεφάλαια όπως «Καταναγκαστική ανάκριση» ενώ μνημόνια του Αμερικανικού Υπουργείου Δικαιοσύνης του 2002 παραθέτουν νομική επιχειρηματολογία για την κάλυψη των βασανιστηρίων από Αμερικανούς στρατιώτες σε υποτιθέμενους τρομοκράτες της Αλ Κάιντα. Αυτή λοιπόν είναι η κατάσταση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από εκείνους που διαπράττουν τα μεγαλύτερα εγκλήματα στ' όνομά τους.

Και το νέο «Δόγμα του ΝΑΤΟ», με βάση το οποίο έχουν διευρυνθεί οι δυνατότητές του να επεμβαίνει, όχι μόνο προς υπεράσπιση της άμυνας των χωρών - μελών του, αλλά και εκτός του πεδίου αυτών, όποτε κρίνει ότι υπάρχει κίνδυνος παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θεσμοθετεί μια διεθνή αυθαιρεσία η οποία έχει αντικαταστήσει κάθε έννοια του ποινικού δικαίου, έχει καταστήσει ακόμα περισσότερο διακοσμητικό όργανο τον ΟΗΕ και έχει καταστήσει ακόμα πιο ανυπεράσπιστους τους λαούς από τη σαρωτική αυτή μανία.

Ένα νέο συνταγματικό αγαθό, το λεγόμενο αγαθό της «ασφάλειας» αρχίζει να καταλαμβάνει ύπατη θέση στην κλίμακα των αξιών και των δικαιωμάτων, ισότιμη με εκείνη της ελευθερίας, μόνο και μόνο, κατά την ταπεινή μου άποψη, με σκοπό να αναδείξει την παντοδυναμία του φορέα του, γιατί φορέας της ασφάλειας δεν μπορεί να είναι παρά μόνο το κράτος, τα εθνικά κράτη και οι διεθνείς οργανώσεις, και μόνο αυτοί μπορούν να είναι φορείς της τρομοκρατίας γιατί τρομοκρατία χωρίς εξουσία δεν μπορεί να υπάρξει, όπως και βασανιστήριο δεν μπορεί να υπάρξει από άτομο που δεν έχει εξουσία σε εκείνον που βασανίζει. Αυτά τα πράγματα είναι εγγενώς έτσι και δεν μπορούν να είναι διαφορετικά.

Γεννάται το ερώτημα εάν ο νομικός πολιτισμός ο οποίος σήμερα υποτίθεται ότι διαθέτει σειρά διατάξεων που ευημερούν, όπως προανέφερα, μπορεί ή δεν μπορεί να μας προστατέψει. Ας δούμε λίγο πάνω σε αυτό ένα προβληματισμό, και με αυτό θα κλείσω. Ξέρετε καλά ότι οι νομικοί πολιτισμοί δεν είναι αφηρημένα κατασκευάσματα νομικών εγκεφάλων σε δικηγορικά γραφεία ή κάπου αλλού. Οι νομικοί πολιτισμοί εμπεριέχουν κατακτήσεις, υποχωρήσεις, περιορισμούς, οι οποίοι είναι πάντοτε αποτέλεσμα της κοινωνικής πάλης των λαών και των τάξεων. Ανάλογα με την έκβασή τους και ανάλογα με το συσχετισμό των δυνάμεων, η κάθε πλευρά επιτυγχάνει λιγότερα ή περισσότερα. Δεν χρειάζεται μεγάλη φιλοσοφία για να πούμε ότι σήμερα ζούμε σε μια εποχή εκθεμελίωσης σημαντικών δημοκρατικών ελευθεριών και κατακτήσεων. Ούτως ή άλλως σημασία δεν έχει τι λένε οι νόμοι αλλά το ποιος έχει την εξουσία για να τους εφαρμόζει. Όμως και οι νόμοι οι

ίδιοι, οι νόμοι οι οποίοι θεσπίζονται από τις αστικές εξουσίες έχουν πάντοτε μια διαφορούμενη ερμηνεία. Υπάρχει η πόρτα, υπάρχει και το παράθυρο. Στο κάθε άρθρο του Συντάγματος, η ίδια του αντίθεση, η δική του Άνω και Κάτω Βουλή, δηλαδή στη γενική φράση η ελευθερία και στη σημείωση του περιθωρίου η κατάργηση της ελευθερίας. Η φράση αυτή ανήκει στον Καρλ Μαρξ από ένα σπουδαίο πραγματικά πολιτικό του έργο, «Η 18^η του Λουδοβίκου Βοναπάρτη». Είναι ένα έργο το οποίο απομυθοποιεί την αντίφαση δικαίου και καταδεικνύει με μία σειρά παραδείγματα, τα οποία σε κάθε Σύνταγμα μπορεί κανείς να τα διαβάσει, ότι πάντα υπάρχει μια επιφύλαξη, μια εξαίρεση, μια παραπομπή, που δίνει πάντοτε τη δυνατότητα να σαρώσει κανείς όλη τη βασική ρύθμιση η οποία θεσπίζεται με αυτά.

Έτσι, για παράδειγμα στο άρθρο 137 πριν σας διάβασα μια εξαίρεση. Η εξαίρεση αυτή λέει ότι δεν υπάγονται στην έννοια του άρθρου αυτού πράξεις ή συνέπειες σιωπηρής προς τη νόμιμη εκτέλεση ποινής ή άλλου νόμιμου περιορισμού της ελευθερίας, ή προς άλλον μέτρα δικονομικού καταναγκασμού. Είναι ή δεν είναι παράθυρο αυτό αντίθετης ερμηνείας. Είναι ή δεν είναι παράλληλο ο σεβασμός της ασφάλειας και ο αγώνας κατά της τρομοκρατίας για τη σιωπηρή ή και ρητή ακόμα σχετικοποίηση απολύτων κατά τα άλλα, υποτίθεται, ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η θλιβερή διαπίστωση είναι ότι σε μία περίοδο κατά την οποία υπάρχει η παγκοσμιοποίηση, υπάρχει η διεύρυνση της κοινωνικής και οικονομικής βάσης των πιο αναπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών, αντί να συνοδεύεται με τη διεύρυνση του νομικού πολιτισμού, με την εξάπλωση του θετικού κεκτημένου του νομικού πολιτισμού κάθε μιας χώρας υπέρ των κατοίκων της άλλης, αντίθετα υπάρχει περιορισμός.

Η εισαγόμενη νομοθεσία των τελευταίων ετών δεν μας φέρνει διεθνείς συμβάσεις, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που προανέφερα ή οι συμβάσεις κατά των βασανιστηρίων. Μας φέρνει τρομονόμους, νόμους δηλαδή οι οποίοι ποινικοποιούν φρονηματικές συμπεριφορές και θεσπίζουν, αναβαθμίζουν ή καθιστούν διακεκριμένες περιπτώσεις αξιοποιώνων πράξεων, όταν αυτές συνοδεύονται από κίνητρα αποσταθεροποίησης των υπαρχουσών κοινωνικών και οικονομικών δομών, γυρίζοντάς μας πίσω στο ιδιώνυμο του Ελευθερίου Βενιζέλου, μας φέρνει το Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, το οποίο αποτελεί μια πολλαπλή υποχώρηση από το μέχρι τώρα ισχύον δίκαιο της έκδοσης διότι καταργεί ή περιορίζει κατά περίπτωση τις αρχές της υπηκοότητας, της ημεδαπότητας, της παραγραφής του εθνικού αξιόποινου, της έκδοσης που ζητείται κατόπιν δίωξης που έχει ασκηθεί για συγκεκριμένη πράξη ή καταδίκη και βεβαίως τη Σύμβαση Ε.Ε. και ΗΠΑ, η οποία παραβιάζει έμμεσα την απαγόρευση της θανατικής ποινής που υπάρχει στο Σύνταγμα και στο 13^ο πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ, που προαναφέρθηκε, διότι, όταν η σύμβαση αυτή, υπογεγραμμένη από το 2003 από το χέρι του τότε Έλληνα πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη, ως προεδρεύοντος της Ε.Ε., δεν επιβάλλει στις ΗΠΑ τον σεβασμό των εθνικών συνταγματικών ιδιαιτεροτήτων όσον αφορά την προστασία των εκζητούμενων, περιληπτικά μία απ' αυτές είναι η θανατική ποινή, και συνεπώς η απαγόρευση έκδοσης όταν στην χώρα που τον ζητά απειλείται με θανατική ποινή, η οποία στη χώρα που καλείται να εκδώσει δεν επιτρέπεται, και όταν αυτό δεν τίθεται στη σύμβαση μεταξύ Ε.Ε. και ΗΠΑ αλλά εναποτίθεται στις κατ' ιδίαν εθνικές συμφωνίες καθενός κράτους της Ε.Ε. με τις Ηνωμένες Πολιτείες, είναι προφανές ότι υπάρχει απειπόληση του όποιου συλλογικού διαπραγματευτικού κύρους από την υποτιθέμενη ενδυναμωμένη ενότητα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εναπόθεσή της στις μεμονωμένες διαπραγματευτικές ενέργειες των κρατών μελών, οι οποίες προφανώς είναι ασθενέστερες και δεν πρόκειται σε καμία περίπτωση να κατοχυρώσουν αυτό το οποίο σύσσωμη η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θέλησε να κατοχυρώσει.

Κατά συνέπεια, τα Γκουαντανάμο και τα αντίστοιχα, εκτός του ότι δείχνουν έναν αέρα σάρωσης και υποβάθμισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλο τον κόσμο, ας μην είμαστε βέβαιοι ότι είναι και τόσο πολύ έξω από την πόρτα μας.

Τους νόμους δεν τους φτιάχνουν οι εξουσίες x οι εξουσίες, άλλωστε, δεν έχουν αρχές, έχουν μόνο συμφέροντα. Τους νόμους τους χρησιμοποιούν όπως τους βολεύει και όταν τους βολεύει. Οι λαοί είναι εκείνοι οι οποίοι, με την πάλη και με τον αγώνα τους, δημιουργούν τους νόμους, τις κατακτήσεις, τις ελευθερίες και τα δικαιώματα. Κι όσο κι αν είναι μια περίοδο ύφεσης, δεν πρέπει να παύουμε ποτέ να είμαστε αισιόδοξοι επειδή έχουμε την ελπίδα όταν εργαζόμαστε για τη βεβαιότητα που την εμπνέει.

Σας ευχαριστώ